

Rinkos kokybės rodiklių vertinimo sistema

2021 m. gruodžio mėn.

TURINYS

Ižanga	3
Rinkos kokybės vertinimo rodiklių suvestinė	4
Audito sritis	4
Vertinimo sritis	6
Nemokumo sritis	8
1 priedas. Detalios kriterijų reikšmės pagal sritis ir metus	10
Audito srities kriterijų detalios reikšmės 2017-2020 m.	10
Vertinimo srities kriterijų detalios reikšmės 2017-2020 m.....	10
Nemokumo srities kriterijų detalios reikšmės 2017-2020 m.....	11

Ižanga

Rinkos priežiūra yra dinamiškas procesas, kuris turi atitikti ne tik kylančius naujus iššūkius (pandemija, turinti įtakos ne tik Lietuvos, bet ir viso pasaulio gyvenimui; technologinės naujovės; teisinės bazės pokyčiai ir pan.), tačiau ir remtis duomenimis grįsta informacija. Įgyvendinant šį poreikį, buvo nuspręsta įvertinti (nustatyti) audito, nemokumo ir vertinimo rinkos kokybės tendencijas, pokyčius, identifikuoti problemines sritis ir esant galimybei proaktyviai reaguoti.

Sukurtas kokybės vertinimo modelis (toliau – Modelis) nėra skirtas įvertinti neginčijamais balais visos rinkos ar pavienių paslaugų, teikiamų audito, nemokumo ar vertinimo srityje, kokybę. Jo paskirtis - objektyvių rodiklių pagalba įvertinti audito, nemokumo ar vertinimo rinkos brandą, stabilumą ir teikiamų paslaugų kokybę vienu sintetiniu rodikliu. Jei matomas reikšmingas tokio rodiklio nuokrypis, siūlomas modelis sudarys galimybę papildomai sistemiškai išanalizuoti ir identifikuoti tam įtakos turėjusias aplinkybes.

Modelis jungia tiek rinkos dalyvių duomenis, tiek AVNT priežiūros veiksmus, kadangi tai yra neatskiriama rinkos kaip visumos dalis. Tačiau jis nėra skirtas vertinti rinkos dalyvių veiksams ar AVNT priežiūros funkcijos efektyvumui – tikslas yra surinkti pakankamus duomenis, susieti juos logiškais ryšiais ir tinkamai interpretuoti. Todėl atskiro rinkos segmento įvertinimas ne maksimaliais balais nereiškia, kad situacija iš esmės yra ydinga, tačiau ji rodo, kad dar yra erdvės kur pasitempti lyginant su idealiai veikiančiu modeliu. Kaip vienas iš svarbiausių efektyvios rinkos veikimo požymių, kurio pagrindu buvo kuriamas šis modelis, – rinkos konkurencingumas.

Tikime, kad modelio sukūrimas padės dar labiau sustiprinti AVNT kaip stipraus žinių centro, disponuojančio naujausia, duomenimis grįsta ir aktualiausia informacija, vaidmenį.

Rinkos kokybės vertinimo rodiklių suvestinė

1 lentelėje yra pateikiamas kiekvienos iš vertintų sričių balų skaičius 2017-2020 m. bei visų trijų sričių balų aritmetinis vidurkis (bendras balų vidurkis).

1 lentelė. Rinkos kokybės vertinimo rodikliai 2017-2020 m.

Vertinama sritis	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.
Audito	51,77	51,99	58,91	61,78
Vertinimo	60,04	55,43	69,12	66,71
Nemokumo	43,3	35,0	40,5	37,2
Bendras balų vidurkis	51,7	47,47	56,18	55,23

Kaip jau buvo minėta įžangoje, suvestinėje pateikiami balai nėra skirti sritims lyginti tarpusavyje, o tik stebėti rinkos pokytį (-čiams). Kaip matyti iš 1 lentelės duomenų, bendra rinkos tendencija yra gerėjanti, jei lygintume 2019-2020 m. periodą su 2017-2018 m. periodo duomenimis.

Išsamesnės rodiklių reikšmės pateikiamos 1 priede.

Audito sritis

Audito srityje išskirtos dvi vertinimo kriterijų grupės: Audito rinkos koncentracija ir AVNT priežiūra. Atkreiptinas dėmesys, kad AVNT audito srityje vykdo viešojo intereso įmonių priežiūrą, todėl ir jau minėti kriterijai yra susiję su viešojo intereso įmonių auditais bei viešojo intereso įmonės (toliau – VIĮ) auditavusiomis audito įmonėmis.

2 lentelėje pateikti kriterijai bei jų svoris bendrame audito srities vertinime.

2 lentelė. Audito srities kriterijai ir jų dalis bendrame srities vertinime

Kriterijus	Dalis bendrame srities vertinime
Audito rinkos koncentracija	60
BIG4 audito dalis	12
VIĮ auditus atliekančios audito įmonės	8
VIĮ vienai VIĮ auditą atlikusiai audito įmonei	8
Ne audito pajamų dalis visose pajamose	12
Vieno kliento įtakos rizikingumo rodiklis	8
Rinkos pajėgumo atlikti VIĮ auditą rodiklis	6
Auditorių vidinė konkurencija	6
AVNT priežiūra	40

Audito įmonių ir auditorių atlikto audito kokybės peržiūrų, tikrinimų ir tyrimų, kuriuos atlikus audito trūkumų nenustatyta, rodiklis	16
Skaidrumo pranešimų atitikties reikalavimams procentas	8
Audito komitetų vertinimo rodiklis (audito komitetų apklausa)	16

Kriterijų trumpas paaiškinimas:

BIG4 audito dalis – rodiklis apskaičiuojamas BIG4 audito kompanijų atliktų VIĮ auditų skaičių dalijant iš visų VIĮ auditų skaičiaus. Kriterijumi apskaičiuojamas VIĮ rinkos koncentracija tarp didžiųjų rinkos dalyvių ir likusiųjų.

VIĮ auditus atliekančios audito įmonės – audito įmonių, atlikusių VIĮ auditus skaičius dalijamas iš visų rinkoje esančių VIĮ audito įmonių. Kriterijumi nustatomas VIĮ rinkos prieinamumas (interesas) dalyvauti VIĮ audituose.

VIĮ vienai VIĮ auditą atlikusiai audito įmonei – apskaičiuojamas VIĮ auditų skaičių dalijant iš VIĮ auditus atlikusių audito įmonių skaičiaus. Kriterijus rodo rinkos pasiskirstymo tolygumą.

Ne audito pajamų dalis visose pajamose – skaičiuojama iš visų pajamų atimant audito pajamas ir gautą rezultatą padalijant iš visų pajamų.

Vieno kliento įtakos rizikingumo rodiklis – skaičiuojama pajamas iš didžiausio VIĮ kliento dalijant iš audito įmonės audito pajamų. Rodiklis rodo priklausomybę nuo vieno kliento.

Rinkos pajėgumo atlikti VIĮ auditą rodiklis – sudėtinis rodiklis, kurio viena dalis skaičiuojama kaip santykis tarp audito įmonių, neturinčių nei vieno auditoriaus padėjėjo arba kuriose dirba tik vienas auditorius ir bendro audito įmonių skaičiaus, o antroji dalis susideda iš audito įmonių (kurių pajamos iš audito sudaro <40 tūkst. Eur) audito pajamų santykio su bendromis visos rinkos audito pajamomis. Rodiklis rodo, kiek yra pakankamai išteklių turinčių audito įmonių, galinčių atlikti VIĮ auditus.

Auditorių vidinė konkurencija – rodiklis apskaičiuojamas aktyvių auditorių skaičių dalijant iš auditorių padėjėjų skaičiaus. Rodiklis skirtas nustatyti, ar yra užtikrinamas auditorių pakeičiamumas ir ar užtikrinama pakankama konkurencija.

Audito įmonių ir auditorių atlikto audito kokybės peržiūrų, tikrinimų ir tyrimų, kuriuos atlikus audito trūkumų nenustatyta - rodiklis apskaičiuojamas kaip santykis tarp nustatytų trūkumų skaičiaus ir bendro atliktų patikrinimų skaičiaus per metus. Rodiklis rodo ne tik rinkos darbo kokybę, bet ir AVNT komunikacijos, bendradarbiavimo su rinka efektyvumą.

Skaidrumo pranešimų atitikties reikalavimams procentas – rodiklis skaičiuojamas kaip pareikštų pastabų dėl skaidrumo pranešimų ir nagrinėtų skaidrumo pranešimų skaičiaus santykis.

Audito komitetų vertinimo rodiklis (audito komitetų apklausa) – vertinami audito komiteto apklausų rezultatai. Jei komitetai apklausiami ne kasmet, rezultatui naudojami naujausi turimi duomenys.

Vertinimo sritis

Vertinimo rodikliai apima dvi sritis: analizuojami rinkos rodikliai bei AVNT priežiūros veiksmy rodikliai, turintys tiesioginę įtakos rinkai.

3 lentelėje pateikiami detalūs rodikliai ir jų svoris bendrame vertinimo srities įvertinime.

3 lentelė. Vertinimo srities kriterijai ir jų dalis bendrame srities vertinime.

Kriterijus	Svoris visame vertinime
	50
TOP10 TVVJ rinkos dalis	10
Vertintojai be ataskaitų (nevykdantys veiklos)	5
Vertintojų kvalifikacijos kėlimas	10
Vertintojai (vertintojai asistentai)	5
Vienam vertintojui tenkantis nekilnojamojo turto vertinimų skaičius	10
Ypač mažų turto ir verslo vertinimo įmonių rodiklis	10
	50
Atlikus turto ir verslo vertintojų planinius ir neplaninius patikrinimus, išnagrinėjus paklausimus dėl vertinimo ataskaitų kokybės, be trūkumų nustatytų vertinimo ataskaitų rodiklis	20
Turto ir verslo vertintojų patikrintų ataskaitų dalis nuo bendro turto ir verslo vertintojų sudarytų ataskaitų skaičiaus per metus	10
Vertinimo ataskaitų, kurioms vartotojai išreiškė pagrįstą abejonę dėl vertinimo kokybės, ir be trūkumų nustatytų vertinimo ataskaitų santykis (procentai)	20

Kriterijų trumpas paaiškinimas:

TOP10 TVVJ rinkos dalis – skaičiuojamas 10 didžiausių rinkos dalyvių (vertintojų) pajamų santykis su visais rinkos dalyviais. Rodikliu nustatoma rinkos koncentracija.

Vertintojai be ataskaitų (nevykdantys veiklos) – apskaičiuojamas santykis tarp vertintojų neatlikusių nei vieno vertinimo su bendru vertintojų skaičiumi. Rodiklis rodo rinkos dalyvių pasyvumą.

Vertintojų kvalifikacijos kėlimas – apskaičiuojama vertintojus vienijančių organizacijų organizuotų mokymų skaičių valandomis dalijant iš bendro kvalifikacijos valandų skaičiaus. Rodikliu nustatomas vertintojus vienijančių organizacijų aktyvumas švietimo ir kvalifikacijos kėlimo srityje.

Vertintojai (vertintojų asistentai) – skaičiuojamas vertintojų skaičių dalijant iš vertintojų asistentų skaičiaus.

Vienam vertintojui tenkantis NT vertinimų skaičius - skaičiuojama, kiek NT vertinimų vidutiniškai tenka vienam vertintojui. Rodiklis padeda nustatyti darbo krūvio optimalumą.

Ypač mažų turto ir verslo vertinimo įmonių rodiklis – sudėtinis rodiklis, kuris rodo įmonių, turinčių tik vieną vertintoją, skaičiaus santykį su bendru vertinimo įmonių skaičiumi, o antra rodiklio dalimis rodo vertinimo įmonių, kurių metinės pajamos <18 VDU, pajamų santykį su bendromis vertinimo įmonių pajamomis (visos rinkos). Rodiklis rodo rinkos dalį, kuri yra rizikinga veiklos tęstinumo požiūriu.

Atlikus turto ir verslo vertintojų planinius ir neplaninius patikrinimus, išnagrinėjus paklausimus dėl vertinimo ataskaitų kokybės, be trūkumų nustatytų vertinimo ataskaitų rodiklis – rodiklis rodo rinkos darbo kokybę, kartu ir AVNT konsultacijų ir metodinės pagalbos efektyvumą.

Turto ir verslo vertintojų planinių patikrinimų dalis nuo bendro patikrinimų ir paklausimų skaičiaus - rodikliu nustatomas planinių tikrinimų planavimo efektyvumas.

Vertinimo ataskaitų skaičius, kurioms vartotojai išreiškė pagrįstų abejonių dėl vertinimo kokybės be trūkumų nustatytų vertinimo ataskaitų (procentai) – skaičiuojamas santykis tarp ataskaitų be trūkumų ir bendro nagrinėtų paklausimų skaičiaus.

Nemokumo sritis

Nemokumo srities rodikliai apima tris sritis: nustatomas procesų efektyvumas, AVNT priežiūra bei makroekonominio lygmens rodikliai.

4 lentelėje pateikiami detalūs rodikliai ir jų svoris bendrame nemokumo srities įvertinime.

4 lentelė. Nemokumo srities kriterijai ir jų dalis bendrame srities vertinime.

Kriterijus	Svoris visame vertinime
Nemokumo procesų efektyvumas	60
Kreditorių skolų susigrąžinimo norma	18
Proceso trukmė, mėnesiais	15
Administravimo sąnaudos	15
Balansinio turto (Kreditorių reikalavimų) santykis bankroto pradžioje	6
Restruktūrizavimo procesų dalis	6
AVNT priežiūra	20
Patikrinimų be pažeidimų skaičius	6
Nemokumo administratorių planinių veiklos patikrinimų dalis nuo nemokumo administratorių patikrinimų skaičiaus (procentais)	6
Skirtų poveikio priemonių rodiklis	4
Besitęsiantys nemokumo procesai, tenkantys vienam nemokumo administratoriui	4
Makroekonominiai rodikliai	20
Bankrotų žala ekonomikai	10
Naujų bankrotų skaičius	10

Kriterijų trumpas paaiškinimas:

Kreditorių skolų susigrąžinimo norma – skaičiuojamas santykis tarp patenkintų kreditorių reikalavimų ir patvirtintų kreditorių reikalavimų.

Proceso trukmė, mėnesiais – rodiklis skirtas stebėti, kaip keičiasi nemokumo proceso trukmė.

Administravimo sąnaudos – skaičiuojamas santykis tarp administravimo išlaidų ir patenkintų kreditorinių reikalavimų.

Balansinio turto (Kreditorių reikalavimų) santykis bankroto pradžioje – turto proceso pradžioje ir kreditorių reikalavimų sumos santykis.

Restruktūrizavimo procesų dalis – restruktūrizavimo procesų dalis nuo viso nemokumo procesų skaičiaus.

Patikrinimų be pažeidimų skaičius – skaičiuojama dalis patikrinimų, kurių metų nenustatyta pažeidimų.

Nemokumo administratorių planinių veiklos patikrinimų dalis nuo nemokumo administratorių patikrinimų skaičiaus (procentais) – rodiklis rodo, kokią dalį planiniai patikrinimai sudaro bendrame patikrinimų skaičiuje.

Skirtų poveikio priemonių rodiklis – dalis skirtų poveikio priemonių nuo bendro administratorių skaičiaus.

Besitęsiantys nemokumo procesai, tenkantys vienam nemokumo administratoriui – aktyvių procesų skaičiaus ir nemokumo administratorių santykis.

Bankrotų žala ekonomikai – apskaičiuojamas kreditorių reikalavimų ir patenkintų kreditorių reikalavimų skirtumą padalijant iš BVP to meto kainomis.

Naujų bankrotų skaičiaus ir bendro Lietuvos įmonių skaičiaus santykis (procentais) – skaičiuojamas pradėtų naujų bankroto procesų santykis su bendru įmonių skaičiumi Lietuvoje.

1 priedas. Detalios kriterijų reikšmės pagal sritis ir metus

Audito srities kriterijų detalios reikšmės 2017-2020 m.

Kriterijus	Dalis visame vertinime	2017	2018	2019	2020
		Rodiklio reikšmės			
Audito rinkos koncentracija	60	29.28	29.51	32.69	32.76
BIG4 audito dalis	12	2.32	2.32	3.55	4.44
VIĮ audituojančios kompanijos	8	2.12	2.31	4.34	3.88
VIĮ vienai VIĮ auditą atlikusiai audito įmonei	8	3.87	4.16	4.88	5.03
Ne audito pajamų dalis visose pajamose	12	5.25	5.24	5.44	5.44
Vieno kliento įtakos rizikingumo rodiklis	8	7.94	7.94	7.71	7.21
Rinkos pajėgumo atlikti VIĮ auditą rodiklis	6	4.25	4.15	3.96	3.96
Auditorių vidinė konkurencija	6	3.55	3.39	2.81	2.81
AVNT priežiūra	40	22.49	22.49	26.21	29.02
Audito įmonių ir auditorių atlikto audito kokybės peržiūrų, tikrinimų ir tyrimų, kuriuos atlikus audito trūkumų nenustatyta, rodiklis	16	8.71	8.71	12.44	10.81
Skaidrumo pranešimų atitikties reikalavimams proc.	8	1.38	1.38	1.38	5.81
Audito komitetų vertinimo rodiklis (audito komitetų apklausa)	16	12.40	12.40	12.40	12.40
		51.77	51.99	58.91	61.78

Vertinimo srities kriterijų detalios reikšmės 2017-2020 m.

Kriterijus	Svoris visame vertinime	2017	2018	2019	2020
		Rodiklio skaičiavimas			
Vertinimo rinkos konkurencingumas	50	24.52	24.06	29.06	27.65
TOP10 TVVĮ rinkos dalis	10	5.7	5.7	5.7	4.8
Vertintojai be ataskaitų (nevykdantys veiklos)	5	0.1	0.1	1.8	1.4
Vertintojų kvalifikacijos kėlimas	10	6.9	7.3	8.2	8.3
Vertintojai (vertintojai) asistentai	5	2.1	2.1	2.4	2.1
Vienam vertintojui tenkantis NT vertinimų skaičius	10	6.4	5.5	7.3	7.3
Ypač mažų turto ir verslo vertinimo įmonių rodiklis	10	3.4	3.4	3.6	3.7

AVNT priežiūra	50	35.52	31.37	40.06	39.06
Atlikus turto ir verslo vertintojų planinius ir neplaninius patikrinimus, išnagrinėjus paklausimus dėl vertinimo ataskaitų kokybės, be trūkumų nustatytų vertinimo ataskaitų rodiklis	20	16.2	10.4	15.4	16.6
Turto ir verslo vertintojų patikrintų ataskaitų dalis nuo bendro turto ir verslo vertintojų sudarytų ataskaitų skaičiaus per metus	10	2.0	5.4	8.9	10.0
Vertinimo ataskaitų, kurioms vartotojai išreiškė pagrįstų abejonių dėl vertinimo kokybės, ir be trūkumų nustatytų vertinimo ataskaitų santykis (procentai)	20	17.4	15.6	15.8	12.5
		60.04	55.43	69.12	66.71

Nemokumo srities kriterijų detalios reikšmės 2017-2020 m.

Kriterijus	Svoris visame vertinime	2017	2018	2019	2020
		Rodiklio skaičiavimas			
Nemokumo procesų efektyvumas	60	23.8	15.9	18.7	13.9
Kreditorių skolų susigrąžinimo norma	18	5.1	4.1	5.2	4.3
Proceso trukmė mėnesiais	15	8.3	8.6	8.2	6.2
Administravimo sąnaudos	15	7.7	2.0	3.3	1.5
Balansinio turto ir Kreditorių reikalavimų santykis bankroto pradžioje	6	2.3	0.8	1.3	1.3
Restruktūrizacijos procesų dalis	6	0.4	0.5	0.6	0.7
AVNT priežiūra	20	11.0	6.3	7.1	8.4
Patikrinimų be pažeidimų skaičius	6	6.0	0.5	0.5	0.7
Nemokumo administratorių planinių veiklos patikrinimų dalis nuo nemokumo administratorių patikrinimų skaičiaus (procentai)	6	2.9	2.6	2.2	3.7
Skirtų poveikio priemonių rodiklis	4	0.7	0.6	1.8	1.3
Besitęsiantys nemokumo procesai, tenkantys vienam nemokumo Administratoriui	4	1.3	2.6	2.6	2.6
Makroekonominiai rodikliai	20	8.5	12.7	14.6	14.9
Bankrotų žala ekonomikai	10	3.0	5.6	6.5	5.3
Naujų bankrotų skaičiaus ir bendro Lietuvos įmonių skaičiaus santykis (procentai)	10	5.4	7.1	8.1	9.6
		43.3	35.0	40.5	37.2